

ДЈЕЧЈА ИГРА У СРПСКОЈ ТРАДИЦИОНАЛНОЈ КУЛТУРИ И ЊЕНА ВАСПИТНА ВРИЈЕДНОСТ

Потреба за игром иманентна је свим људским бићима. Она је стара колико и човјечанство. Циљ овог рада је да прикаже суштинске одлике дјечје игре у српској традиционалној култури, те да укаже на васпитне потенцијале које она несумњиво посједује. Наша традиционална култура богата је разностраним дјечјим играма; од игара улога, такмичарских игара, до језичких игара. Све ове игре имају значај у васпитању дјетета, тј. у прихватању културолошких образаца. За српску традиционалну културу карактеристична је поступност у увођењу дјеце у радне активности. Дјеца израђују играчке од природних материјала, што може помоћи у упознавању свијета који их окружује. Дјечје играчке у традиционалној култури обично представљају вјерне, умањене реплике правих алата и оруђа за рад, што олакшава укључивање дјеце у културу и доприноси зближавању свијета дјеце и свијета одраслих.

Кључне ријечи: дјечја игра, традиционална култура, васпитање

УВОД

Развој цивилизације донио је све радикалније удаљавање човјека од природе. Цивилизацијски развој резултовао је нарастањем човјекове самосвијести, али се увећала таштина која посједује рушитељска обиљежја. Духовна пустош, која је једна од карактеристика савременог доба, у великој је мјери посљедица нашег људског ума. Разумом смо удаљили себе од природе и својих ближњих, остајући ван досезања религиозности и религиозног мишљења. У свом великом технолошком искораку иза себе смо оставили традиционалну културу са дубоко укоријењеним вриједностима (Љубинковић, 2014; Zohar i Maršal, 2002).

У породици која представља производну заједницу дијете има економски статус. Посједује вриједност како у очима родитеља, тако и у сопственим. Услед другачијег ритма живљења и философије живота, дјеца не представљају сметњу одраслима. Она су доживљена као суштинска помоћ у садашњости и подршка у будућности. Васпитање је било нераскидиво повезано са животним контекстом произлазећи из реалних и симболичних односа који су се реализовали између дјеце и одраслих. То је стварало основу за спонтану социјализацију дјетета, која је била неосјетна и природна, док се дјечји развој

* slobodjov@gmail.com

одвијао постепеним урастањем у улоге одраслих. Цјелокупно знање неопходно за васпитање било је уграђено у уобичајени однос према дјечи, у обичаје и вјеровања. Процес деконтекстуализације васпитања довео је до тога да из васпитне праксе ишчезне овај концептуални ослонац (Marjanović, 1987). У прошлости је игра подједнако припадала и дјечи и одраслима. Развојем индустријског друштва дошло је до раздвајања игровног и радног контекста. Дјеца су издвојена у засебну групу која је често маргинализована и неправна (Arijes, 1989). Дјечја игра је феномен који је непосредно повезан са васпитањем у традиционалној култури. Она је одувijek била активност значајна за одрастање, васпитање и образовање. Игре припремају дјецу за радне активности, за улоге одраслих чланова заједнице.

Методолошке основе истраживања подразумевају дефинисање предмета, циља, задатака, метода и поступака истраживања. Предмет истраживања су дјечје игре у српској традиционалној култури. Циљ истраживања је разматрање, анализа и разумијевање педагошких вриједности дјечје игре у српској традиционалној култури. Задаци истраживања су: а) педагошке вриједности језичких игара, б) педагошке вриједности такмичарских игара, в) педагошке вриједности имитативно-драмских игара. У истраживању су примјењене метода теоријске анализе и синтезе и дескриптивна метода, као и поступак квалитативне анализе текста. Анализирани су текстови у којима је разматран феномен игре у антрополошком и етнографском контексту.

ТРАДИЦИЈА. ИГРА. ТРАДИЦИОНАЛНА ДЈЕЧЈА ИГРА

Традиција представља све оно што смо изабрали из прошлости као истинску вриједност и она је најбољи избор из историје. Појам традиције подразумева устаљена понашања која се понављају и обнављају. Традиција значи предају и предање, означавајући све оно што се преноси са генерације на генерацију у виду правила или остварења људског духа. Улога традиције је да стабилизује и кристализује културно искуство и она је други назив за поредак, правилност и постојаност. Традиција је неопходан услов човјековог постојања и потреба за њом је суштинска људска потреба. Она задовољава одређене потребе људи у чему је најдубље извориште њене снаге и стабилности (Коковић и Ристић, 2018). У народној умјетности долази до изражаја оно што се назива „душа колектива” (Јовановић, 2011: 74).

Игра је стара колико и човјечанство. Потреба за њом иманентна је људском бићу. Представља слободну активност. Игра која је иницирана наредбом више то није, већ у најбољем случају, наручено понављање игре. Игра је слободна и представља слободу. Игра није обични, ни реални живот, већ превазилажење реалног живота у привремену сферу дјелатности. Реализује се унутар одређених граница времена и простора, а њен ток и смисао налазе се у њој самој. Игра започиње у одређеном тренутку и у одређеном тренутку се окончава. У играма је битан елемент напетости, која значи неизвјесност и могућност случајности (Huizinga, 1992: 14–17). У прошлости је игра подједнако

припадала дјечи и одраслима. У модерном, индустријском друштву дошло је до разграничења игровног и радног контекста. Дјеца су издвојена у засебну групу која је често маргинализована и неравноправна (Arijes, 1989). Играјући се, дијете бива у сталној потрази за смислом, а није оптерећено „стварним” значењима која одрасли приписују предметима и појавама. Због тога она смисао откривају у радњама, а не у ријечима и знаковима. Ослањајући се на игру, одвија се повијест човјека као повијест сталног усаглашавања, да би се од индивидуалних стигло до колективних симбола (Богојевић, 2011). Игра представља „основни пут културног развоја детета и посебно развоја његове симболичке делатности” (Виготски, 1996: 56).

Игра представља важан чинилац идентитета народног стваралаштва. Она је битна карактеристика човјековог понашања и представља језгро из којег је настала његова култура. С обзиром да није мотивисана материјалном коришћу, у игри је репрезентован принцип који у људској култури претходи начелу користи. Неке од савремених игара су симболичка транспозиција давнашњих радних активности, у прилог чему свједочи тумачење да је омиљена дјечја игра верања по дрвећу својеврсна рекапитулација обрасца понашања наших предака (Јовановић, 2011).

Да би се разумјеле традиционалне дјечје игре, неопходно их је сагледати као посебан облик народне културе. Усмену народну културу могуће је дефинисати и тако да стоји у супротности са писаном, званичном и формалном културом. Темел сваке културе, па и народне културе чине основна поимања свијета, живота и човјека. Народна култура садржи стваралаштво бројних непознатих појединаца и одликује је синтетичност и цјеловитост, за разлику од дискурзивности званичне културе. Са знањима и дјелатношћу народног васпитања повезан је дјечји фолклор, тј. стваралаштво одраслих намијењено дјечи. Ово стваралаштво се налази у одређеним текстовима и активностима и обогаћује комуникацију одраслог и дјетета (Duran, 2001). Са играма су повезане разнолике активности и искуства дјечјих група, дјечја вјеровања, материјални предмети које дјеца израђују и чувају, језичко стваралаштво, а који се понављају из генерације у генерацију. Дјечја традиција подразумијева познавање игара и њихових правила, норме, понашања, уобичајене начине дијелења улога у игри, видове избјегавања нежељених улога, начин прекидања нежељеног понашања у игри. Дјечји фолклор је могуће одредити као начин објективизације дјечје традиције, као језик дјечје субкултуре. Са семиотичког становишта, дјечји фолклор је могуће назвати језиком, ако се он јавља као материјални носилац елемената дјечје традиције, када је функционалан у корпусу текстова, игара, шала, прича (Duran, 2001). Под традиционалним дјечјим играма најчешће се третира игра у сеоском подручју. Њихово главно обиљежје је да се преносе из генерације у генерацију, тако да их је могуће и данас регистровати. У њима се садржи искуство претходних генерација, особито педагошко које је издвојено као погодно за подстицање социјалног развоја дјече и култивисања њихових разноврсних способности (Марјановић, 2005).

ВАСПИТНИ АСПЕКТИ ИГРЕ У СРПСКОЈ ТРАДИЦИОНАЛНОЈ КУЛТУРИ

Досадашња разматрања и анализе указали су да се у народним дјечјим играма скрива драгоцен педагошко искуство. Народне игре подстичу могућности људског тијела и духа. На темељу ових базичних карактеристика дјечјих игара, могуће је и са савременом дјецом организовати разностране, смислене и у развијајућем погледу подстицајне активности. Неке од традиционалних игара могу се примјењивати у сврху регулисања степена активности дјеце. Ове игре посједују широк степен интензитета, од оних са мирним ритмом, па све до игара које изазивају велики напор и изискују напрезање и пажњу (Ивић, 1988).

Игра је саставни дио дјетињства. Многе законитости у једном друштву произилазе управо из различитих садржаја игре. Према мишљењу аналитичара културе, игра је била и остала на првом мјесту човјековог живота и она га прати од рођења. Дјечја игра је обавезни дио сценарија и развија се паралелно са процесом одрастања дјетета. Иако се данас посматра као централни садржај дјетињства, у прошлости је игра олакшавала припремање за живот, најприје у сопственом окружењу, а затим у друштву у ширем смислу. Преносиоци образаца дјечјих игара ријетко су били одрасли, па је та улога припадала старијој дјечи. Млађа дјеца су посматрала шта се око њих дешава и учила спонтано од старије браће и сестара или дјеце из сусједства. То је помогло одржавању континуитета појединих игара, те су оне у одређеним модалитетима сачуване и до данашњих дана. Дјеца су се у кућном амбијенту играла оним што им је било на располагању. Истинске колективне игре биле су карактеристичне за почетке дјечјег привређивања. Тиме су се развијале способности, подстицала се физичка спретност, снага и социјабилност. Бројност дјечјих игара свједочи о разноликости и разноврсности активности које су неопходне за правилан, хармоничан и функционалан дјечји развој. Прва игра се одвијала у кругу породице и представљала је приватну ствар. Преносила се према традицији. Игра ради игре није у народном поимању посматрана са симпатијама, већ се сматрала за губљење времена (Марјановић, 1995).

Дјевојчице су се посредством игара припремале за улогу мајке и домаћице, играјући се луткама, малим преслицама, умањеним намјештајем и кухињским прибором. Дјечаци су израђивали разне свирале од врбе, трске и гушчијег пера, топове од блата и сл. Вјешти дјечаци су шетали на штулама. Сеоска дјеца су се играла играчкама које су направљене у кући, које је правио неко од старијих, а често су и дјеца учествовала у њиховој изради. Играчке су се правиле од расположивог материјала: дрвета, крпа, шапурика, сламе, разног зрневља, сушених плодова, жице, плеха. Дјевојчицама су се често правиле лутке, намјештај, одјећа за лутке, а дјечацима су прављена разна превозна средства, воденице и сл. (Марјановић, 1994). У урбаним срединама дјеца имају одређен редослијед који је условљен годишњим добрима и временским приликама, када је ријеч о играма. Од фебруара до априла играли би се

„пиљкова”, послије априла до средине маја „клина” и „дугмета”, од маја до јуна „мете”, од јула до септембра „змајева”, од септембра до краја октобра „клина”, а зими грудвања (Ђорђевић, 1984).

Језичке игре

У савлађивању матерњег језика сва дјеца у свијету сусрећу се са тешкоћама и са гласовним групама које су тешке за изговор. Да би лакше превазишли те тешкоће, одрасли уче дјецу брзалицама као што су: „Туре буре ваља. Була Туре тура, брже Туре буре ваља но што була буре тура” или „Шаш деветорошошаш али се раздеветорошашио”. Брзалице помажу дјецу и у учењу бројања до десет: „Једна пара пипара, две паре пипаре...”. Пјесмице за учење бројања су распрострањене и разноврсне и има и оних који помажу код савладавања редних бројева: „Прође девет Ана преко грана. Прва вели Ана: Ал’ је лепа грана”, и тако редом до девете Ане. Дјеца радо прихватају и воле шаљиве народне пјесме којима их одрасли уче бројању: „Једна мома мало вечерала” (Љубинковић, 2014: 175). У истом хронолошком реду стоје и стилске фигуре типа „пец, пец” (врело), „брр” (хладно), „боц” (нешто што може да убоде), „бо бо” (нешто што боли). Ове ријечи једног засебног језика одраслих намијењеног дјецу у суштини представљају скраћене сложене мисли, односно реченице. Временом се језичке способности дјетета усавршавају толико да достижу своју релативну потпуност и зрелост (Љубинковић, 2014).

Савладавању, усавршавању и развијању језичких способности помажу и народне бројалице, брзалице, ређалице и разбрајалице. Специфичан модел ређалице је функционисао као помоћно средство за усвајање азбуке, тј. редослиједа гласова и слова:

„Ајде Брате Видоје Гледај Доле Ђаволе
Ено Жене Змајеве Испод Јеле Крилаве
Луди Људи Мисле Нашу Њиву Орати
Петар Рече Спасоју Траћи Ђерку Ухваћену
Фину Храбру Цуру Чисти Цамију Широку“ (Пандуревић, 2020: 105).

Бројалице и разбрајалице су најчешће шаљиве и римоване игре. Њихова жанровска особеност има утемељење у ритмичном говорењу и спајању ријечи са смислом и без смисла (Пандуревић, 2020).

Такмичарске игре

Дјеца су се у сеоском амбијенту играла и одређених такмичарских игара. Такмичарске игре које су евидентирани у бачком селу Товаришево су следеће: „ћушкање”, „чилегање”, „пинцика”, „обарања цара”, „обарања чуњева”, „набацивања карица на стубић”, „набацивање поткова”, „гађање праћком у мету”, „клипке”, „потезање конапца”. Учествујући у овим играма, дјечаци су одмјеравали снагу, брзину, издржљивост, домишљатост, те овладавали при-

мјеном помоћних средстава као што су штап, потковица, конапац, праћка, те се на тај начин припремали за њихову употребу. У играма које се реализују без употребе реквизита, као што су „трчање“, „скакање“, „труле кобиле“, „попе-ропе“, подстицане су различите сензомоторне способности. На тај начин, примјеном различитих реквизита и јачањем такмичарског духа, дјечаци су упућивани на усвајање најзначајнијих мушких улога у традицијом усмјереном друштву, што им је омогућавало припрему за овладавање задацима који их очекују у реалном животу. Ове игре представљају значајан облик социјализације посредством којег млади нараштаји, формирајући представе о сопственом окружењу, стварају зачетке међуљудских односа и усвајају особине и ставове које је локална заједница идентификовала као пожељне (Крел, 2005).

За ову прилику, одлучујемо се да представимо игру коју су дјеца у сеоској средини веома често играла. То је игра „клис“. Ријеч је о једноставној игри и могуће ју је играти у друштву или појединачно. Уколико се игра у друштву, морају бити двије групе играча. Клис је направљен од дрвета, заострен на оба краја и дужине тридесетак центиметара. Од реквизита је неопходан и штап дужине једног метра који се зове „клишњача“. На земљи је кружница, па играч узима штап у десну руку, а клис у лијеву, па потом клис испусти и удари га „клишњачом“. Клис полети неколико метара, што зависи од јачине ударца. Уколико га у лету ухвати противник, баца га са тог мјеста према клишњачи, коју је први играч послје ударца спустио на земљу омеђену кружницом. Ако погоди клишњачу, замјењује се група, а уколико је не погоди, тај играч удара подигнутом клишњачом о клис. Тада клис одскочи и мора да се удари док је у лету (Марјановић, 1994). Игра „бацање камена с рамена“ такође је радо играна међу дјецом, особито мушког пола. Играла се на ливади. Повуче се линија на двадесетак метара, као и линија гдје би требало такмичар да стоји. Дјечаци су се надметали ко ће даље да баци камен (Марјановић, 1994).

Карактеристично за традиционалне игре је да су оне биле испреплетене са радним активностима. Одвијале су се упоредо са чувањем стоке, у природном амбијенту, на ливади или пољани. Једна од игара које су се дјеца играла звала се „керак“. Играла се тако што се начини неколико већих рупа, које су чувале неколико дјевојчица.

У ту рупу било је потребно убацити керак (дрвце), а деца око рупе су већим дрветом бранила да керак не упадне у рупу. У случају да керак упадне у рупу, онај ко је бацао, треба да заузме место од неког, да кажемо, 'чувара', а тај чије је место заузео испада из игре. Моја бака је чак сломила преслицу бранећи улазак керка у рупу (Tomčić i Spevak, 2020: 17).

У играма у традицијској култури примјењују се материјали за игру и за израду играчака, а које је могуће пронаћи у непосредној околини. Лопта крпењача се правила од старих крпа као и од крављих и коњских длака.

Играли смо школицу, нацртану у прашини, уместо креде бацали смо парче црепа. Игра куч-куч кобила, скакање на леђа једни другима, најомиљенија игра било је топање, тада су се од блата правили топови и ударали о земљу, онај чији најјаче пукне био је победник. Ретко ко је имао лутку, па смо је правили од кукурузовине и разних крпица, а уместо косе, била је свила. Намештај за лутку правили смо од чичка, а колица од краставаца (Tomčić i Spevak, 2020: 26).

У српским традиционалним дјечјим играма велика пажња се поклања самосталном израђивању и креирању играчака, што представља ваљан начин упознавања дјетета са материјалима, као и са непосредном околином која га окружује. Постоји реална опасност од увођења готових играчака, јер тиме губе своје мјесто играчке које дјеца сама израђују. Скоро све дјевојчице играју се луткама и минијатурним покућством, док се дјечаци играју моделима аутомобила и камиона, оружја и оруђа и предмета повезаним са традиционалним занимањем мушкарца. Играчке и игре посједују велики социјални значај. Значајан број теорија образовања игру посматра готово као синоним за фантазију, не видећи у њој културну творевину која садржи правила, традицију и представља спону између дјеце, али и између дјеце и свијета одраслих којима су окружени (Chanan i Francis, 1991).

У сеоским подручјима гдје се људи претежно баве сточарством и обрадом земље, као основним видом привређивања, традиционалне дјечје игре су у значајној мјери биле прилагођене оваквом типу привреде. Доминирале су оне игре које су се могле реализовати док су дјеца чувала стоку. Игре су повезане са амбијентом и простором у којима се реализују. Ваљан примјер може бити игра „земље”, у којој се као циљ играчима намеће да уз исказивање умјешности и поштовање правила, стекну контролу над што већим дијелом играчког простора и на тај начин побиједе. Ова игра, играчима који у њој учествују, указује на значај посједовања обрадиве земље, што се сматра најзначајнијом социо-економском вриједношћу те заједнице. Неке од игара указују на повезаност привредних и игровних активности. Тако, рецимо, игра „набацивања поткова” својом терминологијом, реквизитима и радњом упућује на снажну повезаност привредних и игровних активности у сеоском подручју (Крел, 2005; Јовић, 2024).

Имитативно-драмске игре

Ове игре одражавају „стварност” виђену очима дјетета. За разлику од такмичарских игара, чији је унутрашњи свијет чврсто утемељен на унапријед постављеним правилима, имитативно-драмске игре су утемељене на машти и креативним потенцијалима учесника, из чега произилази њихов карактер. Међу овим играма, издваја се неколико врста, тако да се оне могу подијелити на: имитацију свакодневице, имитацију обредне праксе, имитацију митских бића и предања (Крел, 2005).

У равничарским крајевима карактеристичним по гајењу житарица и по пословима вршидбе, дјеца се играју игре „биг и треш” која oponаша вршидбу жита.

Биг је парна машина начињена од ваљкасто умешеног блата, са ваљкастим оцаком са предње стране, а позади је волан и једно дрвце које представља сирену, и све то је постављено на четири точка. Други дио је 'треш' који је повезан канапом. Када се ово све осуши, долази до праве игре. Улоге су подељене, један дечак је машиниста, други ложач који поставља дрвца испод машине, а врше се прашина. Остали учесници у игри такође имају одређене улоге као што су бандигазда, који се стара о радницима, спуштач снопова, плевари, сламари. Док се спуштају снопови, дечак који то чини стално узвикује 'ду – ду – ду', а онај који ложи 'ту – ту – ту'. По свом изгледу уистину изгледају као одрасли, јер су прашњави и знојави (Марјановић, 2005: 33).

Дјевојчице се, када је ријеч о овим играма, играју игара „маме”, „кувања”, „прања веша”, „храњења лутке”, „купања бебе”, „успављивања бебе”. Ове игре су подстицане играчкама као што су шпорет за кување, који је био истовјетан оном из правих кухиња, што значи да су женска дјеца могла да у потпуности подражавају своје мајке у вријеме док су спремале храну. Дјевојчице су се играле и луткама које су израђиване од неког расположивог материјала као што су шапурике, дрво, варјача (Марјановић, 2005).

Лутке су мање-више груби ликови људских фигура и дјеца су их користила у свим периодима као дјечје играчке. Грана или камен несвакидашњег изгледа често су довољни дјечјој машти да формирају представу лутке и да се дуго с њом играју. Лутка не мора нужно да постоји у неком нарочитом облику, па ипак се већ дуго налазила у употреби. Из старог Вавилонa, као једини остатак и примјер дјечјих играчака, сачуван је фрагмент лутке од албаstra, са покретним рукама, док су у древном Египту постојале дрвене лутке са покретним рукама и ногама и једноставним украсима који дочаравају одјећу. Римљани и Грци су посједовали лутке од глине, кости, дрвета, понекад са тијелом од коже или тканине, често са покретним удовима и са минијатурним покућством. И на нашим просторима, особито у прошлости, дјеца су израђивала пљоснате лутке од непечене глине. Осим од глине, дјеца израђују лутке од дрвета, крпе, костију и других материјала. На Косову и Метохији и у Рашкој, дјеца носе пљоснате лутке начињене од крпе и перлица као амајлију, док у Гњилану, Пироту и другим мјестима мајстори грнчари израђују лутке са прекрштеним рукама. На просторима Баната појављује се занимљива варијанта лутке од непечене глине коју израђују дјеца, у облику коцке. Намијењена је за игру дјеце оба пола, а на свим странама је шематски приказан људски лик (Матић Бошковић, 1972).

Догађало се да улогу лутке замијени и неки други предмет који се преобликује за игру. То се посебно догађало у периоду сиромаштва, немаштине и оскудице.

Играчке сам сањала. Посебно лутку. Никада нисам имала ниједну играчку. Најдража играчка била ми је једна цјепаница, комад дрвета који сам замотала и носила у рукама као бебу. Тада ми је мој брат Ивица од једног дрвета израдио лутку, а ја сам од крпица направила руке, шивала главу, косу. Прву играчку добила сам много касније у животу (Мартић, 2014: 89).

ЗАКЉУЧАК

Традиционалне дјечје игре посједују значајну васпитну вриједност. Педагошка наука би требало да изнова преиспитује васпитне домете традиционалних дјечјих игара, као и могућности њихове примјене у васпитно-образовном процесу, али и у живљењу дјеце у изванучионичким контекстима. У том смислу, говори се о ревитализацији и реафирмацији традиционалних игара.

Такмичарске дјечје игре које су забиљежене у традицијској култури нашег народа, потпомажу такмичарски дух, оријентационе способности, тјелесне способности, али и социјабилност, уважавање правила, пожртвованост, саосјећајност и брижност. Овај тип игара у значајној мјери је повезан са поднебљем у којем се одвијају, као и са начином привређивања и стилем живота у одређеном подручју.

Лезичке игре су у функцији подршке дјетету у савлађивању изговора сложенијих гласовних скупова. У ту сврху примјењују се фолклорни књижевни облици, попут брзалица, ређалица, бројалица, разбрајалица и сл. Поменуте форме се примјењују и у циљу савладавања редослиједа гласова у азбуци и бројања до десет.

Игре имитације су игре у којима дјеца опонашају живот одраслих или обредне радње. Ове игре припремају дјецу за живот у заједници. У играма имитације важно мјесто има лутка као фолклорна дјечја играчка. Игре са луткама сежу у далеку прошлост, док у нашој култури постоје различите варијанте и начини њихове израде.

Литература

- Богојевић, С. (2011). *Игра и симболизација*. Бања Лука: Филозофски факултет.
- Виготски, Л. (1996). *Сабрана дела VI*. Београд: Завод за уџбенике.
- Ђорђевић, Т. (1984). *Наши народни животи IV*. Београд: Просвета.
- Ивић, И. (1988). Традиционалне дечје игре и савремена деца. *Расковник* 14, 53–54.
- Јовановић, Б. (2011). Игра као битан чинилац идентитета народног стваралаштва. У Д. Жунић (Ур.), *Игра* (65–81). Ниш – Београд: САНУ – Центар за научна истраживања Универзитета у Нишу.
- Јовић, С. (2024). Карактеристике васпитања у српској традиционалној култури. *Синеза* 5, (1), 49–63. <https://doi.org/10.7251/SIN.2401003J>

- Коковић, Д, Ристић, Д. (2018). Традиција и културно заостајање. *Културно наслеђе* 1 (1), 29–35.
- Крел, А. (2005). *Дечије игре*. Београд: Српски генеалошки центар.
- Љубинковић, Н. (2014). *Наши далеки преци*. Српска књижевна задруга.
- Марјановић, В. (1994). *Детинство у традиционалној култури Војводине*. Нови Сад: Змајеве дечје игре.
- Марјановић, В. (1995). Народна култура Срба у Војводини у огледалу детињства. *Рад Музеја Војводине* 1, 183–194.
- Марјановић, В. (2005). *Традиционалне дечје игре у Војводини*. Нови Сад: Матица српска.
- Мартић, А. (2014). *Велики си колико си мали*. Ријека – Загреб: СКД „Просвјета”.
- Матић Бошковић, М. (1972). *Фолклорна дечија играчка – лутка*. Загреб: Рад XII Конгреса савеза удружења фолклориста Југославије.
- Пандуревић, Ј. (2020). Фолклорна култура дјетињства. У Т. Прибишев Белеслин (Ур.), *Дјечије стваралаштво у предшколским установама* (91–121). Бања Лука: Филозофски факултет.

- Arijes, F. (1989). *Vekovi detinjstva*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Chanan, G. i Francis, H. (1991). *Igračke i igre dece sveta*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Duran, M. (2001). *Dijete i igra*. Zagreb: Naklada Slap.
- Huizinga, J. (1992). *Homo ludens*. Zagreb: Naprijed.
- Marjanović, A. (1987). Protivrečna pitanja javnog vaspitanja predškolske dece. *Predškolsko dete*, 1–4, 11–26.
- Tomčić, L. i Spevak, Z. (2020). *Detinjstvo naših baka i ponekog deke (prilozi za istoriju detinjstva u srpskoj kulturi)*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Zohar, D. i Maršal, J. (2000). *SQ duhovna inteligencija, krajnja inteligencija*. Novi Sad: Svetovi.

Slobodan M. Jović

CHILDREN'S PLAY IN SERBIAN TRADITIONAL CULTURE AND ITS EDUCATIONAL VALUE

Summary

The need for play is immanent in all human beings. It is as old as mankind. The aim of this paper is to show the essential features of children's play in Serbian traditional culture, and to point out the educational potential that it undoubtedly. Our traditional culture is rich in diverse children's games: from role-playing games, competitive games, to language games. All these games are important in raising a child, i.e., in accepting cultural patterns. The sequence in introducing children to work activities is characteristic of Serbian traditional culture. Children make toys from natural materials, which can help them get to know the world around them. Children's toys in traditional culture usually represent faithful, reduced replicas of real tools and tools for work, which facilitates the inclusion of children in the culture and contributes to bringing the world of adults and the world of children closer together.

Key words: children's game, traditional culture, education.